

Prosinec 2008

Konec kalendářního roku je v Památníku písemnictví na Moravě pravidelně věnován Listování v pokladech benediktinské knihovny a v přírůstcích knihovny Muzea Brněnska. Prosincová Literka přiblíží prostřednictvím článku Jindry Pavelkové osudy tiskařské rodiny Svobodových, která v Brně působila v 18. století. Právě knihami z jejich tiskárny si v rámci výstavy společně zalistujeme.

V tomto čísle najdete pozvánku na některé z mnoha plánovaných výstav a akcí na příští rok.

- » Editorial
- » Nejblíží akce a výstavy
- » Prosincová literární výročí
- » Skrytá paměť Moravy
- » Jak jsem plul ke královně Severu
- » Rodina Svobodových a knihtisk 18. stol.
- » 3 otázky pro Vojena Drlíka
- » Rok 2009 v Památníku písemnictví

Jako novinku připravil Památník písemnictví pro své návštěvníky mimo jiné nové přednáškové cykly na vybraná témata. Andrea Vítová seznamuje především mladé literáty s tématem dalšího ročníku literární soutěže Skrytá paměť Moravy.

Vánoční čas se nezadržitelně blíží a snad každý z nás si spojuje toto krásné období s pohádkou. Vyplujeme tedy

spolu s Lenkou Vágnerovou ke královně Severu. Zároveň mi dovolu, abych Vám za celý kolektiv Památníku písemnictví popřála krásné prožití vánočních svátků.

Na nějakou dobu se na stránkách Literky odmlčí dosavadní redaktorka a naše milá kolegyně Petra Pichlová, jejíž roli (nejen v Literce) přebírá

Vaše

Romana Macháčková

Verše měsíce
p r o s i n c e

Jan Skácel: Touha po sněhu

A mělo by už začít sněžit
aby zas bylo v parcích bílo
aby se dalo snáze nežít
i když by ticha nebylo

Některá (nejen) literární výročí měsíce prosince 2008

10. 12. 1870

se v Brně v rodině kamenického mistra narodil architekt, teoretik a publicista Adolf Loos. Architekturu studoval v Drážďanech, byl představitelem funkcionalismu a purismu, odpůrce formalismu a ornamentu a je považován za zakladatele moderní architektury (Müllerova vila v Praze, Café Museum ve Vídni). Přispěl k vývoji moderní bytové kultury. Jeho literární dílo je rozsáhlé, česky vydal roku 1929 B. Markalous Loosovy Řeči do prázdna.

31. 12. 1902

se narodil český katolický spisovatel, esejista a překladatel Jan Čep (Zeměžluč, Letnice, Hranice stínu). Pocházel z Myslechovic u Litovle a právě okolí Litovle se stalo kulisou řady jeho povídek, ve kterých se pokouší dobrat základů lidské existence. Na jeho duchovní orientaci měl velký vliv Josef Florian. Jako redaktor pracoval Jan Čep v nakladatelstvích Melantrich, Symposion, Vyšehrad. Roku 1948 emigroval do Francie, kde působil mimo jiné v Rádiu Svobodná Evropa jako kulturní komentátor a dopisovatel.

Nejblíže akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

4. prosince ve 14 hodin, přednáška k výstavě Psali dějiny Moravy

Přednáška PhDr. Jindry Pavelkové, kurátorky výstavy Psali dějiny Moravy. Následovat bude komentovaná prohlídka výstavy.

11. prosince v 16 hodin, vernisáž výstavy Listování a Co rok dal

Průřez vydavatelskou produkcí brněnské tiskařské rodiny budou mít návštěvníci Památníku písemnictví na Moravě možnost shlédnout na výstavě s názvem Listování aneb knihy brněnské tiskařské rodiny Svobodů v rajhradské benediktinské knihovně. Zároveň představíme ukázky z toho, co získal Památník v roce 2008 do svých sbírek.

Výstava potrvá ve dnech 12. prosince 2008 – 4. ledna 2009.

SKRYTÁ PAMĚŤ MORAVY

Ve snaze podnítit zájem o Moravu a podpořit kultivovaný písemný projev nejmladší generace vyhlásil k 28. říjnu 2008 Jihomoravský kraj již třetí ročník literární soutěže Skrytá paměť Moravy. Letošní téma „Cesta do světa“ je možné uchopit jako konkrétní příběh objevování nových míst v moravském regionu či v krajích

vzdálenějších, nabízí zamyšlení nad důvody, které člověka vedou k cestám do neznáma. Klade také otázku, co vlastně tvoří hranice domova – blízcí lidé, prostředí, sdílené zážitky, kulturní sounáležitost – a kde už začíná „svět“. Soutěž je určena všem mladým lidem od 12 do 19 let, kteří se chtějí o své myšlenky, názory a vidění světa podělit s ostatními prostřednictvím psaného slova. Mladší soutěžící ve věku od 12 do 15 let mají do soutěže zaslat 1 až 3 strany prozaického textu, starším autorům ve věku od 16 do 19 let je zadán rozsah 4 až 10 stran. Své prozaické texty mohou soutěžící posílat do 31. března 2009.

Pro ty, kteří mají zájem rozvíjet svou kreativitu, je určen seminář tvůrčího psaní Krocení literární múzy pořádaný Památkem ve spolupráci s místními školami, knihovnami a muzei moravských měst. Všechny literární texty budou po uzávěrcce předány odborné porotě v čele s básníkem Vítem Slívou a ty vítězné přečtou jejich autoři na vyhlášení výsledků v Mikulčicích za přítomnosti veřejnosti ve druhé polovině června 2009.

Veškeré aktuální informace o soutěži najdete na webových stránkách Muzea Brněnska www.muzeumbrnenska.cz

JAK JSEM PLUL KE KRÁLOVNĚ SEVERU

Moje dcera Karolína měla od malička ráda pohádky. Snažila jsem se jí je číst už od raného věku. Měla jsem na paměti slova mojí babičky, že to, co do dětí vložíme, když jsou úplně malé, se jim určitě jednou bude moc dobře hodit.

A tak jsme četly. Jednoho dne jsme zjistily, že se obsah naší poměrně velké domácí knihovničky téměř vyčerpал a zůstalo jen pár titulů. Mezi nimi jeden v krásném modrém obalu, na kterém byl namalován mladík plující v loďce na rozbouřeném moři. Kniha od lotyšského spisovatele Kárlise Skalbeho *Jak jsem plul ke královně Severu*. Matně jsem si vzpomněla, že jsem ji v dětství zkoušela číst, ale nelíbila se mi. Nemohla jsem unést, že to s pohádkovými hrdiny nedopadlo zrovna dobře. Skalbeho pohádky jsou smutné. Smutné, ale krásné. V pohádkách se střídá reálné se snovým a obojí dělí velmi tenká hranice. Jeho hrdinové se snaží jít za svým snem i za cenu bolesti a smutku. A za smutným koncem stojí ušlechtilost jejich srdce. Skalbeho pohádky jsou opravdovou poezií v próze.

Mojí dceři se líbí. Možná, že je trochu realističtější, než jsem byla já v jejím věku, nebo už prostě ví, že ne všechno v životě končí dobře.

P.S. Zájemcům o lotyšskou literaturu doporučuji výstavu *Pět staletí lotyšsko-českých vztahů*, která právě probíhá v Moravské zemské knihovně.

Lenka Vágnerová rozšířila řady průvodců v době, kdy Památník otevřel novou expozici. Její smysl pro humor a schopnost navázat kontakt s dětskými návštěvníky jsou pro všechny velkým přínosem.

Rodina Svobodových a brněnský knihtisk 18. století

Vydávání knih mělo v Brně vždy tradici, ostatně v Brně fungovala již v 15. století první tiskárna u nás. Po tomto rychlém začátku se brněnský knihtisk odmlčel až do počátku 17. století. Mezi léty 1706–1784 je spojen především s rodinou Svobodových. Jejich tiskárna vydávala nejen běžné tisky (sněmovní usnesení, oblíbené modlitební knihy), ale také tisky odborné, především spisy významných rajhradských benediktinů.

Rodinnou tiskařskou tradici založil již v 70. letech 17. století v Praze Bedřich Václav Svoboda. Nástupci Bedřicha Václava se stali jeho tři synové a vnuci, kteří se svou činností přesídlili do Rakouska, jižních Čech a především na Moravu. Nejstarší Jan Václav Svoboda působil začátkem 18. století nejprve v rakouském Wildbergu, posléze v Jindřichově Hradci a svou činnost zakončil ve Znojmě. Přímo v Brně se před rokem 1706 usadil Jan František Svoboda. Ten začínal jako faktor (vedoucí tiskárny) Františka Ignáce Sinapiho. Své vztahy k této tiskárně posílil v roce 1706, kdy se oženil se Sinapiho vdovou Marií Alžbětou. Jan František tiskl v Brně knihy, na něž se mu podařilo získat koncesi – zápisy ze zemských sněmů či kalendáře. Po jeho smrti převzal tiskárnu jeho nejmladší bratr Jakub Maxmilián, který se však původně tiskařskému řemeslu věnovat nechtěl a vyučil se obuvníkem. Tiskařem se začal učit teprve poté, co mu bratr tiskárnu odkázal. Mohl tedy rodinný podnik převzít teprve o rok později bez toho, aby absolvoval vandrovní léta. Za Jakuba Maxmiliána pokračovala tiskárna ve vydávání zavedených titulů a to až do roku 1736, kdy Jakub Maxmilián zemřel a vedení podniku se na dobu třinácti let ujala jeho manželka Marie Barbora, která ji spravovala jménem svého nezletilého syna Emanuela Antonína. Ten začal rodinný podnik řídit sám až v roce 1752. Doba spojená se jménem Emanuela Antonína patří k neplodnějším letům této brněnské tiskárny. V jeho době byly tištěny nejen běžné tituly, ale bylo vydáváno též větší množství nepravidelných tisků. Tyto tvořily především spisy z pera rajhradských benediktinů, např. probošta Bonaventury Pitra. Emanuel Antonín vedl tiskárnu až do své smrti v roce 1777. Z jeho dětí se nikdo rodinného podniku neujal, a tak tiskárnu až do roku 1784 spravovala jeho vdova Františka Terezie za nemalé pomoci faktora Jana Silvestra Siedlera. Ten také v roce 1784 tiskárnu od Terezie F. Svobodové koupil a založil tak další z brněnských tiskařských rodinných podniků.

3 OTÁZKY pro

Vojena Drlíka

aneb Tři odpovědi na jednu otázku:
Jaký byl rok 2008?

Nejdůležitější událost?

Pracovně byl rok 2008 hektický. V prvním pololetí jsme připravovali a otevřeli druhou část expozice a s ní první patro čerstvě stavebně renovovaného severního křídla kvadratury. A protože koncepce není úplně tradiční, byli bychom potřebovali víc času na to, abychom si různá řešení mohli v klidu vyzkoušet. Ale tak už to bývá. Myslím, že jsme obstáli se ctí, i když na dotváření expozice stále pracujeme. Je to dáno i charakterem exponátů. Musíme je obměňovat a nahrazovat. Papír je citlivý materiál...

Výstavní činnost?

Příprava expozice ji nezastavila, i když, pravda, její těžiště se přesunulo na podzim. Tematicky jsme zůstali v minulosti. Výstava Moravská historiografie je časově limitována začátkem 20. století (říkám je, protože trvá do 4. ledna 2009). Poprvé jsme se – na toto téma – pokusili o odbornou konferenci. Věřím, že úspěšně. Souběžně s novou expozicí dostala prostor Moravská zemská knihovna. Její dvoustleté výročí zabralo celou chodbu v jižním křídle a i když to nebyl zcela náš projekt, pozoruhodný zájem veřejnosti nám samozřejmě nebyl lhostejný. Mimořádný letní přírůstek Codex gigas volně vyplynul ze spolupráce, kterou jsme navázali při drobné výstavě o moravské bibliofilii, a návštěvnicky předčil veškerá očekávání.

Vnitřní potěcha?

Radost mi udělala vykonaná práce v zákulisí. Málokdy se dostane do hledáček televizních kamer, ale je to základ muzejní práce. Rozpracovali jsme řadu výstavních projektů a nastínili výstavní program až za rok 2012. Literární kurátorky zpracovaly množství velmi zajímavého materiálu v dokumentačním fondu a dokonce to vypadá, že se blíží ke konci i nová katalogizace knihovny Muzea Brněnska. Práce, jež se z původně odhadovaného jednoho roku protáhla téměř na pětinasobek. Rozrostly se naše sbírky a roste a sílí i naše hýčkané dítě – Klub přátel památníku. Ale co je nejdůležitější: přes všechny personální změny (ne bezvýznamné) a trvalou zátěž stále vládne v dlouhých a občas zatraceně chladných chodbách příjemná pracovní atmosféra a dokonce i radost a hravost. A chci věřit, že tyhle kvality se nám podaří pěstovat ještě dlouho, nejen v tom nastávajícím, pátém roce existence Památníku.

Rok 2009 v Památníku písemnictví na Moravě

I v následujícím roce se mohou návštěvníci těšit na řadu zajímavých výstav.

Památníku písemnictví se podařilo rozšířit inventáře sbírek o inventář části literární pozůstalosti básnířky Marcely Mikuláškové. Lednová výstava představí návštěvníkům Marcelu Mikuláškovou jako básnířku, herečku a osobnost.

Druhá polovina roku 2008 se v Památníku nesla v duchu ohlédnutí se do české a moravské historie. Únorová výstava plynule naváže a zmapuje Šíření Comestorovy Historie scholastiky po českých zemích.

Stopy Bohumila Hrabala, jednoho z nejosobitějších českých spisovatelů, budeme sledovat nejen v ulicích Brna. A právě při vzpomínce na tuto osobnost zahájíme nové přednáškové cykly. Druhý přednáškový cyklus věnovaný tématu „město a venkov v literatuře“ odstartujeme s prvními podzimními dny.

Slabikář. První kniha, kterou každý z nás přečetl. Nejen ten „váš“ slabikář, ale i řadu dalších učebnic z dob minulých si budete moci prohlédnout v prostorách Památníku na konci školního roku.

V průběhu letních měsíců tohoto roku měli návštěvníci rajhradského kláštera možnost zalistovat maketou největší rukopisně psané knihy světa Codexu Gigas. Pro velký zájem o středověké písemné památky připravujeme další „výlet“ do období vzniku prvních písemností, v rámci většího středoevropského projektu.

I v roce 2009 si připomeneme vznik naší republiky a zaposloucháme se do autorského čtení prací mladých literátů – vítězů již třetího (a doufáme, že minimálně stejně úspěšného) ročníku literární soutěže Skrytá paměť Moravy, tentokrát na téma Cesta do světa.

Velmi se těšíme na další, již tradiční spolupráci se Střední zahradnickou školou v Rajhradě (hlavním motivem budou „Květiny“) a v neposlední řadě také na sportovně kulturní akce Klubu přátel Památníku.

Na závěr roku opět zalistujeme v pokladech benediktinské knihovny (Listování) a ukážeme nové přírůstky do našich sbírek (Co rok dal).

Vydává Muzeum Brněnska,
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad
tel. 547 229 136
e-mail: pamatnik.rajhrad@quick.cz
www.muzeumbrnenska.cz

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková
Autoři textů: Jindra Pavelková, Andrea Vítová, Romana Macháčková

Vychází desetkrát ročně, číslo 10, ročník 2.